

Handboek onderwijsondersteuning

	2.6 Handboek Onderwijsondersteuning
Werkveld	Onderwijs
Datum	April 2013
Vastgesteld	CvB d.d.
Advies GMR	d.d.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Hoofdstuk 1 Algemene informatie	4
1.1 Ondersteuningsfaciliteiten	4
1.1.1 Ondersteuningsfaciliteiten binnen de school	4
1.1.2 Ondersteuningsfaciliteiten rondom de school	5
Hoofdstuk 2 Werkwijze in de klas	7
Hoofdstuk 3 Organisatie leerlingenzorg in 7 stappen	8
Hoofdstuk 4 Criteria en afspraken niveaus	12
4.2 Leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben	12
4.2.1 De meer- en hoogbegaafde leerlingen	13
4.2.2 Leerlingen met specifieke leerproblemen	15
4.2.3 Sociale veiligheid	17
4.2.4 Protocol medisch handelen	18
4.2.5 Leerlingen met een (meervoudige) lichamelijke handicap	18
Hoofdstuk 5 Randvoorwaarden, mogelijkheden en grenzen	19
5.1 Doorgaande lijn in de zorg	19
5.2 De rol van de ouders	19
5.3 De mogelijkheden van de school	19
5.4 De grenzen van de school	20
Bijlage 1: Relatie van het handboek met andere documenten	21
Bijlage 2: Overzicht interne- en externe zorgstructuur	22

Voorwoord

Passend Onderwijs vraagt van scholen dat ze zich helder en transparant positioneren en aangeven op welke manier zij tegemoet komen aan de onderwijsbehoefte van kinderen. Maar ook dat ze duidelijk maken waar zij hun grenzen trekken en op welk moment de school verwijst naar andere onderwijsvormen.

Dit kwaliteitsprofiel omschrijft de kaders van de wijze waarop inhoud wordt gegeven aan (passend) onderwijs, toelating, afwijzing en procedures. Aan de hand hiervan kan de school en de ouders een afweging maken of dit aansluit bij de ontwikkeling en behoeften van het kind.

Grondslag van onze werkwijze is een handelings- en oplossingsgerichte houding waarbij we kijken naar de totale ontwikkeling van het kind. Onderwijs is een systeem waarin de verschillende factoren elkaar, in een cyclus van oorzaak en gevolg, voortdurend wederzijds beïnvloeden. Kinderen verschillen, maar groepen, leerkrachten, scholen en ouders verschillen ook! Wij kijken dus naar *dit* kind in *deze* groep, bij *deze* leerkracht, op *deze* school en van *deze* ouders. De pedagogisch-didactische aanpak van de leerkracht, de gehanteerde methodes, de opdrachten, de sfeer in de groep en de ondersteuning van thuis uit doen er toe.

Als je de draagkracht van leraren vergroot, kan aan de onderwijsbehoefte van meer kinderen tegemoet gekomen worden. Die draagkracht kun je vergroten door uit te gaan van de professionele kracht van de leerkracht. De leraar kan uitleggen wat er in de klas gebeurt, hoe het gebeurt en waarom het gebeurt. Hij kent zijn werk, heeft erover nagedacht en weet dus wat hij als leraar waard is.

Om dit te bewerkstelligen, is binnen de scholen van de stichting een structuur aangebracht in werkwijze, planning en ondersteuning gebaseerd op een cyclisch proces. Door het invoeren en afstemmen van uniforme formulieren, protocollen en het gebruik van het leerlingvolgsysteem Parnassys is het systeem ondersteunend aan datgene waar het om gaat: de onderwijsprocessen. We gaan ervan uit dat kinderen verschillend, dus uniek zijn. Ons onderwijs moet dus tegemoet komen aan die verschillen. We willen ons onderwijs zo inrichten dat het zo passend mogelijk is voor elk kind.

Dit handboek geeft een beeld hoe het onderwijs er in de praktijk uit ziet. We werken constant aan de verbetering van de verschillende aspecten van het onderwijs. Dit document zal dus ook jaarlijks bijgesteld worden, n.a.v. bevindingen en ontwikkelingen

Hoofdstuk 1 Algemene informatie

In de visie van de stichting gaat het bij het realiseren van (passend) onderwijs om de vraag: Wat hebben kinderen nodig om zich te ontwikkelen en voor te bereiden op een zo zelfstandig mogelijke plaats in onze samenleving?

Er wordt ingezet op een systematische en planmatige scholing en nascholing van leraren. Dit om de zorgbreedte binnen scholen te vergroten. Naast scholing wordt (waar mogelijk) ook geïnvesteerd in meer ondersteuning in de vorm van kleinere klassen, meer handen in de klas en onderwijs-ondersteunend personeel (onderwijsassistenten/orthopedagogen etc.) in het primaire proces.

Uitgaan van de behoeften en talenten van kinderen betekent dat scholen moeten zoeken naar passende vormen van onderwijs en leren. De ontwikkelingsbevordering van de totale persoonlijkheid van het kind staat centraal. Om passend onderwijs te realiseren is het nodig andere vragen te stellen zoals: wat kan het kind wél en om welk onderwijs en welke zorg vraagt dit kind dan? Wat is er nodig om dat te realiseren? Scholen moeten nadenken over de vraag hoe het onderwijs kan worden veranderd (=innovatie).

Ouders zijn de eerstverantwoordelijken voor de opvoeding en vorming van een kind. Bij het zoeken naar een goede leerweg voor een kind is het betrekken van de ouders dus van wezenlijk belang. Openheid en duidelijkheid vanuit de school naar de ouders is een eerste vereiste. Ouders en school hebben elkaar nodig en ondersteunen elkaar wederzijds.

1.1 Ondersteuningsfaciliteiten

1.1.1. Ondersteuningsfaciliteiten binnen de school

Op elke school binnen de stichting is een interne begeleider en een onderwijsteam. De interne begeleider heeft geen lesgevende taken en kan op meerder scholen werkzaam zijn als intern begeleider. De taakinfilling richt zich met name op de ondersteuning van de leerkracht, adviserende rol bij beleidsvorming op het gebied van kwaliteitszorg en is een spil in het netwerk van de externe zorg. De intern begeleider is onderdeel van een netwerk van Intern begeleiders. Omdat binnen onze stichting een intern begeleider inzetbaar is op meerdere scholen spreken we van een Meerschools Intern Begeleider(MIB-er).

Het onderwijsteam

In het onderwijsteam van een school zitten in ieder geval de directeur/locatieleider en de intern begeleider. Daar waar aanwezig zitten ook de bouwcoördinatoren in het onderwijsteam van een school.

De leerkracht verzamelt, ordent, en analyseert relevante en actuele toetsgegevens van alle leerlingen in een (digitaal) groepsoverzicht. Het onderwijsteam analyseert de toetsgegevens op schoolniveau en maakt dit bespreekbaar in het schoolteam en het zorgt dat het leren van en met elkaar structureel vorm krijgt in de school. Hierin worden de kwaliteitsaspecten van het onderwijsleerproces, de onderwijs-ondersteuning en begeleiding voor de leerling door de leerkrachten specifiek meegenomen. Dit krijgt zijn beslag in een borgingsdocument, waarin kort de praktische invulling van het schooljaarplan staat beschreven.

Het schooljaarplan wordt elk jaar geëvalueerd en de resultaten worden vastgelegd in het schooljaarverslag. De combinatie van doelen vanuit de evaluatie en de doelen uit het schoolondernemingsplan vormen de basis van het nieuwe jaarplan.

Het schoolondernemingsplan geeft in grote lijnen aan waar de school in vier jaar naar toe wil werken, passend binnen de strategische kaders en doelen van de stichting.

1.1.2 Ondersteuningsfaciliteiten rondom de school

Netwerk Meerschoolse Interne Begeleiders (MIB):

Binnen de stichting functioneert een MIB-netwerk dat bestaat uit intern begeleiders die op meerdere scholen werkzaam zijn. Het netwerk draagt bij aan professionalisering van de MIB-er. De groep MIB-ers komt maandelijks bij elkaar op initiatief van de MIB-coördinator. De MIB-coördinator stuurt het netwerk aan, fungeert als vraagbaak, ondersteunt inhoudelijk en informeert over inrichting en nieuwe ontwikkelingen binnen het onderwijs. Het netwerk heeft een collegiale hulpfunctie (interview, consultatie), draagt bij aan professionalisering (scholing) en het netwerk adviseert directies over inrichting en ontwikkeling van adaptief onderwijs en werkt in opdracht van de directie vanuit de doelen van het stichtingsjaarplan.

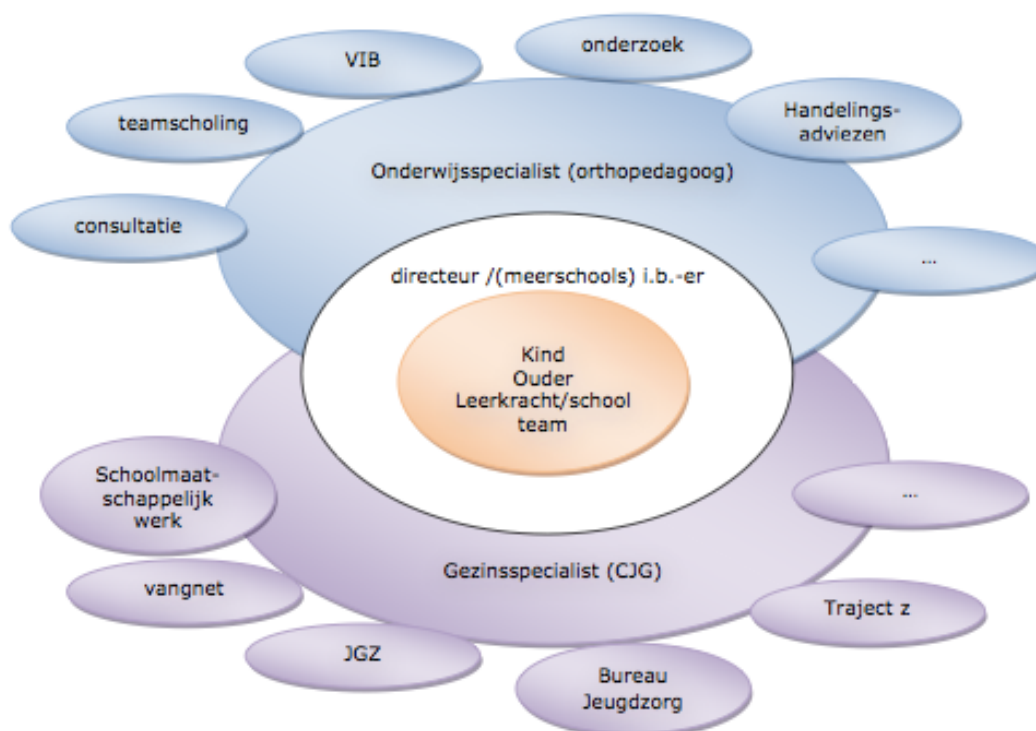
Door de MIB-ers wordt de jaarlijkse zorg- en borgkalender gemaakt, waarin o.a. toetsen, groepsbesprekingen, leerlingbesprekingen, themaverzamelingen en klassenconsultaties worden opgenomen.

Samenwerking met partners

De school werkt samen met partners met eenzelfde visie op onderwijs en kinderen. Afstemming tussen alle partijen is van essentieel belang om effectieve ondersteuning te organiseren.

In het schema hieronder wordt beschreven wat de verschillende partners voor rol hebben binnen de school:

Model organisatie van onderwijsondersteuning, preventieve zorg en jeugdzorg

Kind, ouder en leerkracht staan centraal. De eerste schil daaromheen is het onderwijsteam van –in ieder geval- directeur en de (meerschools) intern begeleider. De directeur is regievoerder. De (meerschools) intern begeleider ondersteunt en coördineert vanuit zijn/haar specialisme. Een vraag van de school wordt aan de onderwijsspecialist of/en de gezinsspecialist gesteld (en beiden als de vraag zowel het onderwijs als het gezin betreft). Handelingssnelheid is gewenst.

De onderwijsspecialist

De onderwijsspecialist (orthopedagoog Kompas) spreekt de school aan op de eigen kracht en het eigen oplossingsvermogen. De onderwijsspecialist gaat daarbij in op het klassenmanagement, de instructiekwiteit of de handhaving van normen en waarden in de school. De onderwijsspecialist is heel goed bekend met de school en betreft de gehele schoolkwaliteit bij de advisering. De onderwijsspecialist kan ook scholen met elkaar in contact brengen om geslaagde werkwijzen aan elkaar over te dragen. Hiervoor zal een verbinding kunnen worden gezocht met de Talentenacademie. Hij of zij heeft inzicht in de best passende plek voor een kind, en adviseert eventueel een andere (speciale) basisschool. De onderwijsspecialist werkt in de school, maar is niet van de school. Het onderwijsondersteuningsteam Kompas staat dicht bij de school en ondersteunt, onderzoekt, adviseert en/of begeleidt de basisschool bij hun vragen m.b.t. de onderwijsbehoefte van kinderen. Het is een team van diverse deskundigen zoals orthopedagogen en een psychologisch assistent. Dit kan worden uitgebreid met experts op diverse gebieden. Centraal staat dat de nadruk ligt op dat wat het kind wél kan en in relatie met de bevordering van de ontwikkeling van de totale persoonlijkheid van het kind. Hierbij ligt de nadruk op klassenmanagement-didactiek/instructie- communicatie/interactie van de leerkracht. Door Kompas wordt o.a. gebruik gemaakt van Video Interactie Begeleiding (VIB) en de Interactiewijzer. De orthopedagogen zetten zich dus zowel preventief als curatief in. Vier keer per jaar komt een orthopedagoog van Kompas op school bij de interne begeleider voor een consultatief overleg. De orthopedagoog ondersteunt daarin de MIB-er bij vragen omtrent leerkrachtbegeleiding en leerlingbegeleiding. Daarnaast worden scholingsbijeenkomsten georganiseerd voor de intern begeleiders en de schoolteams.

De gezinsspecialist

De gezinsspecialist zorgt voor de korte lijn naar het CJG en het bredere veld van jeugdzorg. Hij of zij coördineert de zorg vanuit het CJG. De gezinsspecialist kan advies geven t.a.v. (vroeg)signalering en preventie in en om de school. De gezinsspecialist is er ook om bij een opvoedingshulpvraag de communicatielijnen tussen school-ouders open te houden en houdt de directeur op de hoogte van de voortgang. Ook de betrokkenheid van jeugdarts of schoolverpleegkundige is van groot belang.

Daar waar ouders om de school heen externe ondersteuning inschakelen, waarbij uiteindelijk ook inbreng van de school wordt verwacht, is het streven om de contacten via onderwijs-c.q. gezinsspecialist te laten lopen.

Als externe adviseurs handelingsadviezen geven aan de school, maakt de school de afweging of de uitvoering hiervan wenselijk en mogelijk is. De school communiceert het standpunt dat ze inneemt naar de ouders.

Hoofdstuk 2 Werkwijze in de klas

In de klassen wordt gewerkt volgens het model handelingsgericht werken. Dit model beschrijft een manier van cyclisch werken.

Deze cyclus bestaat uit de volgende stappen:

1. het evalueren en verzamelen van gegevens over leerlingen
2. het signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
3. het benoemen van de specifieke onderwijsbehoeften
4. het clusteren van leerlingen met gelijksoortige specifieke onderwijsbehoeften
5. het opstellen van een groepsplan
6. het uitvoeren van het groepsplan

In het volgende hoofdstuk worden de stappen nader uitgelegd.

Alle leerlingen die in de basisgroep zitten, hebben een plek in het groepsplan. Afhankelijk van de grootte van de groep, wordt dit groepsplan hierop afgestemd. In een groepsplan is onder andere vastgelegd hoe de leerkracht differentieert, hoe hij /zij omgaat met de diverse onderwijsbehoeften in zijn/haar groep en hoe hij/zij dat organiseert. Naast het groepsplan voor de basisgroep worden (minimum-en plus)hulpplannen opgesteld voor leerlingen met een aangepast instructiebehoefte. Dit zijn de leerlingen die extra instructie/verwerking nodig hebben of leerlingen die meer aankunnen. Lopende het groepsplan kan het voorkomen dat een kind kortdurende extra ondersteuning nodig heeft. Als na twee weken extra hulp blijkt dat de hulp nog niet het gewenste effect heeft gehad, dan wordt er een hulpplan opgesteld voor deze leerling (zie 4.2).

Vier keer per jaar vindt er een groepsbespreking plaats tussen de (Meerschools) Intern Begeleider en de leerkracht. In oktober en mei is dit een tussenevaluatie waarbij wordt gekeken of de plannen nog actueel zijn. De plannen worden dan, waar nodig, bijgesteld. In februari en juni worden nieuwe plannen opgesteld door de leerkracht. Deze worden besproken met de (M)IB-er tijdens de groepsbespreking.

In het schooljaar 2011-2012 hebben wij er naar toe gewerkt dat in alle scholen (door alle leerkrachten) wordt gewerkt met groepsplannen voor de basisgroep en hulpplannen voor leerlingen met een aangepaste onderwijsbehoefte. Voorafgaand aan het opstellen van hulpplannen worden de kindkenmerken en onderwijsbehoeften van leerlingen op de groepskaart (notitiecategorieën) bijgesteld, waarna in afgeslankte vorm het hulpplan per vakgebied wordt opgesteld. In grote lijnen zal de werkwijze hetzelfde blijven. De leerkracht houdt de uitvoering bij in Parnassys om te volgen wat het effect is van de ondersteuning. Dit wordt na elke methodetoets genoteerd bij Uitvoering in de plannen. De (Meerschools) Intern Begeleider komt regelmatig in de klas kijken om de leerkracht feedback te geven op de uitvoering van haar/zijn hulpplan (klassenconsultatie).

De (M)IB-er en de bovenschoolse ICT-ers ondersteunen en begeleiden het veranderingsproces van het werken in hulpplannen naar werken in het leerlingvolgsysteem van ParnasSys.

In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de werkwijze van leerlingen met een aangepast onderwijsbehoefte.

Hoofdstuk 3 Organisatie leerlingenzorg in 7 stappen

Stap 1: Verzamelen en ordenen van gegevens

Door het leerlingvolgsysteem ParnasSys is de school in staat de ontwikkeling van de leerlingen goed te volgen tijdens de hele schoolloopbaan. Het stelt ons in staat om regelmatig en systematisch gegevens te verzamelen omtrent de vorderingen van de leerlingen, waarbij gebruik gemaakt wordt van een aantal observatielijsten en een aantal signaleringstoetsen.

Groep 1-2

Groepsleerkrachten van groep 1 en 2 verzamelen/registreren de ontwikkeling van leerlingen d.m.v. observatiegegevens en de twee cito-toetsen (rekenen en taal). Een groot deel van de scholen hanteert een kindvolgsysteem voor groep 1 en 2. Hierbij kan gedacht worden aan Bosos, DORR, Pravoo, Onderbouwd, etc. Met het oog op het proces van aanvankelijk lezen in groep 3 wordt er in groep 2 een 'risicoscreening oudste kleuters' gedaan. De informatie m.b.t. de screening is opgenomen in het Protocol Leesproblemen groep 1 en 2. In schooljaar 2012-2013 ontwikkelt een werkgroep bestaande uit MIB-ers en onderbouwleerkrachten een document Beredeneerd Aanbod op stichtingsniveau.

Groep 3 tot en met 8

De leerkrachten verzamelen gegevens door methodegebonden toetsen, observaties, gesprekken met ouders. De resultaten worden geregistreerd in ParnasSys.

De leerkrachten verzamelen ook gegevens met behulp van niet-methode gebonden toetsen. Op de jaarlijkse toetskalender staat vermeld welke toetsen wanneer in welke groepen dienen te worden afgenomen. Al deze niet- methodegebonden toetsen worden met behulp van ParnasSys in kaart gebracht: individuele -, groeps-, en schooloverzichten. We werken binnen de school met de niet-methode gebonden toetsen van het Cito LOVS.

De Cito toetsen hebben we ingevoerd voor de volgende vakgebieden:

- DMT (groep 3-8) en/of Technische Lezen LOVS (groep 3-7);
- Spelling LOVS (groep 3-8);
- Begrijpend Lezen LOVS (groep 5-8);
- Rekenen- Wiskunde LOVS (groep 3-8);
- Woordenschat LOVS (groep 3-8);
- Eindtoets (groep 8).

Naast de vaste bovenstaande toetsen vullen de scholen zelf aan welke toetsen uit het Cito volgsysteem ze belangrijk vinden.

De (toets)gegevens van de leerlingen en de groepsoverzichten zijn terug te vinden in ParnasSys. De overzichten op groeps- en op schoolniveau zijn terug te vinden in de kwaliteitsmap.

Naast het invoeren van de toetsgegevens worden er ook notities aangemaakt in ParnasSys. Deze notities staan genoteerd in het digitale dossier van de leerling. Dit heeft als voordeel dat alle informatie van de betreffende leerling (toetsgegevens en notities) overzichtelijk is weergegeven.

Veel van de leerlinggegevens zullen terug te vinden zijn in ParnasSys. Een aantal gegevens, zoals inschrijfformulieren, officiële documenten en onderzoeksverslagen, zullen tevens bewaard worden in het leerlingdossier in een afsluitbare kast. Deze gegevens worden 5 jaar na het verlaten van de school vernietigd.

Stap 2: Signaleren en bespreken van leerlingen

Regelmatig vindt er overleg plaats over de leerlingen. Dit staat ingepland in de zorg- en borgkalender van de school. Van de resultaten op de niet methodegebonden toetsen (Cito) maken de leerkrachten samen met de MIB-er een analyse op groepsniveau. Deze wordt besproken met de directeur en daar waar aanwezig de bouwcoördinator(en).

1. Wanneer een leerkracht 'handelingsverlegen' is en/of zorgen heeft over een leerling gaat de leerkracht eerst in gesprek met een collega-leerkracht.
2. De tweede stap is dat de leerling besproken wordt met de intern begeleider. Dit kan bijvoorbeeld tijdens een groepsbespreking of op verzoek van de leerkracht. De intern begeleider geeft vervolgens handelingsgerichte adviezen aan de leerkracht. De groepsbesprekingen zijn vier keer per schooljaar. Bij de groepsbespreking zijn de intern begeleider en de groepsleerkracht aanwezig. In deze bespreking wordt onder andere het vorige hulplan geëvalueerd, de onderwijsbehoeften van leerlingen aangescherpt en bekeken hoe in de groep leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften op een haalbare manier geclusterd kunnen worden. Daarnaast kan de leerkracht aangeven waar zij/hij begeleiding wenst van de intern begeleider.

Uit de groepsbesprekingen komen leerlingen naar voren die besproken kunnen worden in de leerlingenbespreking. Wanneer een leerling ingebracht wordt in de leerlingenbespreking wordt er door de leerkracht het formulier leerlingbespreking ingevuld. Deze is te vinden in ParnasSys.

Centraal in de leerlingbespreking staat de begeleidingsvraag van de leerkracht.

De leerlingbespreking kan leiden tot de volgende stappen:

- Opstellen hulplan in ParnasSys, waarin de groepsleerkracht tegemoet komt aan de onderwijsbehoeften van de leerling (zie stap 3);
- Inschakelen hulp onderwijsondersteuningsteam Kompas (zie stap 5).

Naast de groepsbespreking en de leerlingenbespreking vindt er een aantal keer per jaar door de intern begeleider consultatie plaats door de orthopedagoog van het onderwijsondersteuningsteam KOMPAS.

Stap 3: Hulp aan de leerling in de klas door de groepsleerkracht

De leerlingenbespreking kan leiden tot afspraken over extra hulp in de klas. De groepsleerkracht geeft deze hulp zelf. De leerkracht maakt hierbij gebruik van de in de methode aangegeven adviezen voor extra hulp, de orthotheek en/of adviezen van de intern begeleider. Na afloop van een van tevoren afgesproken termijn (ongeveer 8 weken) wordt de hulp geëvalueerd (zie stap 4). De extra hulp wordt beschreven in een hulplan. Bij problemen met het organiseren van de hulp in de klas wordt overlegd met de intern begeleider. De ouders worden mondeling geïnformeerd over de extra hulp. Eventueel kan van de ouders een handtekening worden gevraagd.

De intern begeleider voert systematisch klassenconsultaties uit. Een klassenconsultatie heeft tot doel om de leerkracht te professionaliseren in het aansturen van de onderwijsleerprocessen in zijn groep, zodat de hulp in de klas optimaal gegeven wordt.

In de zorg- en borgkalender worden klassenconsultaties ingepland en komt elke leerkracht aan de beurt. Er wordt met een format van vaste observatiepunten gewerkt.

Klassenconsultatie kan ook plaatsvinden op verzoek van de leerkracht.

Stap 4: Evaluatie van de geboden hulp

Na de afgesproken termijn vindt een evaluatie plaats of de doelen behaald zijn door de hulp in de klas (stap 3). Aan de hand daarvan vindt eventueel overleg plaats tussen de groepsleerkracht en de intern begeleider. Mogelijke uitkomsten zijn:

- Het is gelukt om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoefte van deze leerling;

- Vervolg hulp in de klas al dan niet met aangepast programma, aan de hand van een nieuw hulplan;
- Inschakelen hulp onderwijsondersteuningsteam Kompas (zie stap 5).

De uitkomst wordt met de ouders overlegd. Als besloten wordt tot consultatie worden de ouders hiervan op de hoogte gesteld. Verlenen de ouders geen toestemming tot consultatie, dan betekent dat niet automatisch dat de leerling weer voor extra hulp in aanmerking komt.

In voorkomende gevallen wordt door het schoolteam een besluit over verdere stappen genomen (zie 5.4)

Stap 5: Het inschakelen van onderwijspecialisten

Wanneer de school – na de evaluatie van de geboden hulp – vragen houdt over de onderwijsbehoefte van een leerling, of de leerkracht heeft behoefte aan ondersteuning om hieraan tegemoet te komen, dan wordt het onderwijsondersteuningsteam Kompas ingeschakeld. De groepsleerkracht vult het aanmeldingsformulier in. Daarnaast wordt er toestemming aan de ouders gevraagd.

Kompas wordt geraadpleegd als de leerling zich niet naar verwachting ontwikkelt en de expertisebronnen binnen de school (leerkracht-collega-MIB) zijn ingezet. Naast een observatie door Kompas en een gesprek kan het zinvol zijn om de kindkenmerken beter in beeld te krijgen. Dit gebeurt d.m.v. een individueel leerlingonderzoek.

Dit kan de volgende resultaten geven:

- De onderwijsbehoefte van de leerling is duidelijk, de "handelingsverlegenheid" wordt opgeheven en er zijn weer nieuwe handelingsalternatieven.
- De onderwijsbehoefte van de leerling is duidelijk, er wordt een ontwikkelingsperspectief voor de leerling opgesteld (zie ook het protocol ontwikkelingsperspectief).
- De onderwijsbehoefte van de leerling is duidelijk. De handelingsverlegenheid blijft bestaan. In geval van blijvende handelingsverlegenheid en/of stoorniscriterium vindt er een aanmelding plaats bij het CVI voor LGF (ouders!). De expertise van de school wordt aangevuld met de expertise uit de clusters, zodat de leerling binnen de school geholpen kan worden.
- De onderwijsbehoefte van de leerling is duidelijk. De school kan niet bieden wat de leerling nodig heeft en het kind wordt aangemeld bij de PCL voor plaatsing binnen het SBO (ouders!).
- De onderwijsbehoefte van de leerling is niet duidelijk; ander extern onderzoek is noodzakelijk (kinderarts, motorisch fysiotherapeut, dyslexie-expert, etc.)

Stap 6: Opstellen van een ontwikkelingsperspectief

Als een leerling een ontwikkelingstempo heeft dat sterk afwijkt van het gemiddelde van zijn/haar groep, stelt de leerkracht, na overleg met Kompas, op basis van de gegevens een ontwikkelingsperspectief op, waarin is aangegeven op welke specifieke einddoelen de leerkracht inzet en met welke middelen en tussendoelen getracht wordt deze te bereiken. Voor het opstellen van een ontwikkelingsperspectief moet er altijd overleg geweest zijn met Kompas. In de meeste gevallen zal er een psychologisch onderzoek/intelligentie onderzoek uitgevoerd worden door de orthopedagoog van Kompas Wij streven er zoveel mogelijk naar, pas een ontwikkelingsperspectief op te stellen als het kind in groep 5 of 6 zit.

Stap 7: Aanmelding bij het Speciaal Basisonderwijs (SBO) of het Speciaal Onderwijs (SO)

Wanneer, na het inschakelen Kompas en/of andere externe deskundigen, blijkt dat de grens van de school m.b.t. een leerling zijn bereikt en de school 'handelingsverlegen' is, dan wordt gekeken waar

de leerling het best geplaatst kan worden. Dit kan een school voor Speciaal Basisonderwijs zijn of een school voor Speciaal Onderwijs.

Voor plaatsing op het SBO wordt de PCL (Permanente Commissie Leerlingenzorg) ingeschakeld. De ouders zijn zelf verantwoordelijk voor het aanvragen van een beschikking. De leerkracht en de intern begeleider zullen er zorg voor dragen dat het onderwijskundig rapport wordt ingevuld.

Ook is het mogelijk, als de indicaties daarvoor aanwezig zijn, dat er aanmelding plaats vindt bij de CVI (Commissie van indicatiestelling) voor plaatsing binnen een clusterschool of voor toekenning van een zogenaamd rugzakje (LGF). Een indicatiebesluit/toekenning van indicatie kan op twee manieren besteed worden: door middel van plaatsing op de betreffende clusterschool of LGF. Bij LGF gaat de expertise van het betreffende cluster via ambulante begeleiding naar de basisschool van de betreffende leerling.

Hoofdstuk 4 Criteria en afspraken niveaus

Werken met groepsplannen en hulplannen betekent dat **alle** leerlingen aandacht verdienen. Leerlingen verschillen in de mate waarin en de manier waarop ze ondersteuning nodig hebben. Ter bevordering van de sociale cohesie in de groep en om het klassenmanagement uitvoerbaar te houden worden de individuele onderwijsbehoeften zoveel mogelijk geclusterd en verwerkt in een groepsaanbod.

De basisgroep zal de doelen die worden gesteld in de reguliere methode kunnen behalen met de normale instructie en verwerkingen. Binnen deze groep zal ook een aantal leerlingen zijn die verlengde instructie of inoefening nodig hebben. De hulp aan deze leerlingen wordt door de leerkracht verwerkt in de weekplanning.

4.2. Leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben

Op onze school zijn de volgende niveaus van ondersteuning aanwezig om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen:

- Kortdurende ondersteuning (zonder hulplan). Maximaal 2 weken.
- Langer durende ondersteuning op basis van een hulplan (ongeveer 8 weken met zo nodig verlenging).
- Langdurende begeleiding met een gepland aanbod in het kader van een beschreven ontwikkelingsperspectief dat afwijkt van het gemiddelde perspectief.

Om dit overzichtelijk te maken is bijlage 2 toegevoegd aan dit handboek.

Binnen het samenwerkingsverband kan de expertise van de school uitgebreid worden door Kompas (orthopedagogen) en door de LGF (ambulante begeleiders van de vier clusters).

Ad. a) Kortdurende ondersteuning (zonder hulplan)

Bij het nakijken van het gemaakte werk kan blijken, dat een leerling de leerstof niet goed heeft begrepen. Door middel van extra instructie, reteaching wordt getracht het kind "bij de les" te houden. Deze extra begeleiding mag ten hoogste 2 weken duren.

Als dan geen resultaat is geboekt, zal de extra hulp die deze leerling krijgt, apart worden beschreven in het groepsplan of het hulplan.

Ad. b) Langer durende ondersteuning op basis van een hulplan (ongeveer 8 weken)

Op basis van de volgende criteria wordt gekozen voor planmatige hulp, beschreven in een hulplan:

- Na twee weken kortdurende zorg zonder hulplan blijft het kind problemen met de leerstof houden.
- Bij de methodetoets scoort het kind twee achtereenvolgende keren onvoldoende.
- Bij de Cito-toets scoort het kind D of E. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt met de methodetoetsen om te kijken of de achterstand op lange termijn, korte termijn of beide is.
- Ook bij een 'lage C' kan getracht worden het kind op een hoger niveau te krijgen door middel van langer durende zorg.

Bij het eerste hulplan worden de ouders in kennis gesteld over de inhoud van het hulplan. Ook als de extra hulp stopt, verdient het aanbeveling de ouders in te lichten. Vervolghulplannen kunnen tijdens de rapportbesprekingen met de ouders worden doorgesproken. Hulplannen worden in

ParnasSys gemaakt, waarin een ver verwijderd einddoel wordt onderverdeeld in tussendoelen die elk in een hulplan worden omschreven.

Ad. c) Ontwikkelingsperspectief/aangepast uitstroomprofiel (op basis van een hulplan eigen leerlijn).

De keuze om over te gaan op een aangepast ontwikkelingsperspectief (OPP) is als een leerling een langdurende, blijvende achterstand heeft, ondanks goede inzet van de school.

In overleg met de ouders kan een eigen leerlijn voor het kind opgezet worden op basis van de te verwachten leerresultaten eind groep 8. Dit kan berekend worden aan de hand van het leerrendement op dat moment. Aan de ouders wordt duidelijk gemaakt wat het eindniveau van hun kind bij benadering zal worden. Deze leerlijn wordt via deelhulplannen uitgezet.

Deze deelhulplannen worden aan het einde van de periode waarop ze betrekking hebben geëvalueerd en bieden de mogelijkheid om de uitgezette leerlijn eventueel in de loop van de tijd bij te stellen.

Uitgangspunt voor een aangepast ontwikkelingsperspectief is dat de leerling minimaal twee keer een E op een cito-toets heeft gescoord en dat er is ingezet op aanpassing in instructie en leerstofaanbod.

Binnen de stichting is afgesproken dat er voor de onderbouwing tevens een IQ onderzoek heeft plaatsgevonden. In principe wordt een eigen leerlijn opgezet vanaf groep 6.

Voor het ontwikkelingsperspectief wordt uitgegaan van het leerrendement. Een ontwikkelingsperspectief wordt bijgesteld naar boven of naar beneden als het leerrendement van de leerling herhaaldelijk (minimaal twee keer) niet overeenkomt met het verwachte leerrendement. Ook hier wordt eerst gekeken naar het leerrendement en naar het instructie- en leerstofaanbod. Bijstelling van het ontwikkelingsperspectief gebeurt ook altijd in overleg met Kompas en ouders.

Als de school, ondanks het handelen dat heeft plaatsgevonden, niet kan voldoen aan de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling, kan worden besloten tot aanmelding bij de PCL. De ouders vragen dan een beschikking aan voor het SBO.

Nader klinisch onderzoek kan leiden tot een klinische diagnose. Dit gebeurt niet binnen een onderwijs – of onderwijsondersteunende setting. De diagnose kan een clusterindicatie opleveren die weer benut wordt d.m.v. LGF. Dit gebeurt pas als de school duidelijk kan aantonen dat zij, ondanks het handelen dat heeft plaatsgevonden, niet kan voldoen aan de specifieke onderwijsbehoefte van deze leerling. Vanuit de LGF kan er begeleiding in de vorm van ambulante begeleiding vanuit het betreffende cluster plaatsvinden.

4.2.1 De meer-en hoogbegaafde leerlingen

Binnen de stichting maken wij onderscheid tussen leerlingen die goed presteren op één of meer leergebieden, intelligente/meerbegaafde kinderen en hoogintelligente kinderen die hoogbegaafd zijn of de potentie hebben dit te worden. We gaan ervan uit dat hoogbegaafde leerlingen uitblinken op verschillende gebieden. Er komen in de praktijk echter ook leerlingen voor die uitblinken op een bepaald vakgebied. In dat geval spreken we niet over hoogbegaafde leerlingen, maar over eenzijdig begaafde leerlingen. Deze leerlingen kunnen gedeeltelijk dezelfde problemen ervaren als hoogbegaafde kinderen.

Uitgangspunt:

Ons uitgangspunt bij het lesgeven aan hoogbegaafde leerlingen is om leerlingen zowel pedagogisch (sociaal-emotioneel) als didactisch (cognitief) op hun eigen manier te benaderen. Het vormgeven van onderwijs aan hoogbegaafden begint bij de erkenning dat deze kinderen recht hebben als ieder ander kind op onderwijs op maat, ook als dat betekent dat dit onderwijs afwijkt.

Compacten

Bij compacten wordt de lesstof ingedikt voor de meer- of hoogbegaafde leerling. Bij het indikken van de lesstof wordt de oefenstof geminimaliseerd en de herhalingsstof geschrapt. Voor het compacten van de leerstof maken we gebruik van de routeboekjes van SLO.

Hoogbegaafde leerlingen die meer werk aankunnen, werken gecompriemd door de taal- en/of rekenmethode. In de routeboekjes staat vastgelegd welke onderdelen de leerling gaat leren, wat overgeslagen kan worden en welke instructiemomenten nodig zijn. Ook staat er in aangegeven welke taken wanneer gedaan moeten worden, zodat alle leerstof van de methode aangeboden wordt. Dit noemen we "compacten". Hierdoor kan de leerling de basisstof sneller doorwerken dan gebruikelijk en wordt er tijd gecreëerd om te werken met Levelwerk

Verrijken

Na het afronden van het werk van het routeboekje is er ruimte voor beter presterende leerlingen om verder te gaan met verdiepende stof. Dit noemen we verrijken. De leerkracht geeft instructie over de te gebruiken materialen en de leerlingen houden zelf de vorderingen bij. De leerkracht borgt de continuïteit door één keer per week de verslaggeving van de leerlingen te bespreken en voortgangsafspraken te maken. De leerlingen krijgen dan ook de gelegenheid om feedback te geven op hun eigen handelen en dat van anderen. Deze leerlijn maakt gebruik van kisten met daarin allerlei materialen. Voor alle groepen is er een kist beschikbaar.

Met verrijkingsmaterialen kan worden gerealiseerd dat bij de leerling een beroep wordt gedaan op:

- Het zoeken naar antwoorden in een open vraagstelling
- Het zoeken naar meerdere oplossingsstrategieën, waarbij eigen creativiteit een rol kan spelen
- Het werken op hoog niveau in een hoog tempo

Bij rekenen, taal en begrijpend lezen kan de verrijking meer gestructureerd en met meer afwisseling worden aangeboden. De leerkracht is en blijft verantwoordelijk voor de keuze van de ingedikte- en de verrijkingsstof. Hij/zij bepaalt wat de leerling moet maken. Hij/zij stelt de inhoud vast. Dit behoort echter wel in de afsprakenlijn van de school te passen, wat is er in de voorgaande groep reeds gedaan, welke werkwijze paste goed bij deze leerling en hoe kunnen we volgend jaar verder met deze leerling. Goed overleg tussen leerkrachten is dan ook onontbeerlijk. Er mag dan ook geen sprake zijn van een vrijblijvend karakter. Kortom:

- bewuste keuze van extra leerstof
- opnemen op taakbrief
- inplannen in instructierooster vraagt begeleiding
- correctie
- eisen stellen aan resultaat
- feedback
- beoordeling
- rapportage
- zelfreflectie leerlingen

Omdat een kind dat hoogbegaafd is sneller door de reguliere leerstof heen gaat, kan soms versnelling gewenst zijn (een klas overslaan). Dit zou nooit als enige maatregel genomen moeten worden, omdat de problemen daarmee niet opgelost worden. Het kind heeft een andere manier van leren en heeft daarom andere soorten leerstof nodig.

Onderwijsaanpassingen

Om leerlingen tijdens het compacten en verrijken goed te kunnen begeleiden zijn er onderwijsaanpassingen nodig. Welke aanpak het beste is, verschilt per leerling. Het is daarom van belang dat er binnen de school meerdere aanpassingen geboden worden en dat per leerling gekeken wordt wat tot de beste resultaten leidt.

Voor (hoog)begaafde leerlingen maken wij gebruik van Levelwerk.

In een jaargroep zijn ruwweg vijf leerlijnen te onderscheiden.

Leerlijn 1 is het niveau voor die leerlingen die het reguliere programma voor een belangrijk deel wat betreft de vakinhoudelijke gebieden niet kunnen volgen. Zij zitten op een individuele leerlijn.

Leerlijn 2 is die groep kinderen die met wat aanpassingen het reguliere traject kunnen blijven volgen. Op deze wijze kunnen ze 'met de klas meedoen'.

Leerlijn 3 is de gemiddelde groep. Deze kinderen volgen het onderwijstraject zoals het volgens de onderwijsmethode bedoeld is.

In leerlijn 4 zitten intelligente kinderen die de methode volgen maar daarnaast aanvullende stof kunnen maken. Dat kan betrekking hebben op een enkel vakgebied, maar ook op meerdere terreinen. Zij krijgen aanvullende stof uit andere (moeilijker) methodes.

Leerlijn 5 is bedoeld voor de zeer intelligente en (hoog)begaafde kinderen.

4.2.2 Leerlingen met specifieke leerproblemen

Voor leerlingen met specifieke leerproblemen zoals ernstige lees- en/of spellingproblemen of ernstige rekenproblemen heeft de stichting protocollen opgesteld.

Protocol Leesproblemen en Dyslexie

Toetsresultaten worden steeds gebruikt om het lees- en spellingonderwijs zo goed mogelijk af te stemmen op de behoeften van de leerlingen. Bij het zien van de resultaten worden meteen de volgende vragen gesteld: hoe komt het dat, en wat kunnen we eraan doen om dit zo te houden of te verbeteren?

De resultaten worden dus meteen ingezet om het lees- en spellingonderwijs vorm te geven en leerlingen – waar nodig – hulp op maat te geven.

Monitoren en registreren

Toetsresultaten, aanvullende observaties en een beschrijving van de geboden begeleiding moeten goed gedocumenteerd worden. Door te registreren werkt men aan een systematische dossiervorming en wordt de doorgaande lijn in de begeleiding gewaarborgd.

Groepsontwikkeling

Het aanbod in de klas is in belangrijke mate bepalend voor de resultaten op de toetsen. Wanneer een groot deel van de leerlingen op een bepaald onderdeel onder de minimumstandaard scoort, dient de leerkracht zeker ook naar zijn eigen handelen te kijken en het aanbod in de klas te intensiveren (meer tijd, kleinere groepjes) of te veranderen (andere leesmethode, betere instructie). De resultaten van de hele groep worden dus als maatstaf genomen voor de effectiviteit van het tot dan toe gegeven lees- en spellingonderwijs.

Individuele ontwikkeling

Om individuele leerlingen die moeite hebben met lezen en/of spellen zo vroeg mogelijk te signaleren, is het belangrijk om steeds systematisch in kaart te brengen hoe ver een leerling in zijn lees- en spellingontwikkeling is en waar hij bijgestuurd dan wel extra gestimuleerd moet worden. Door dit

nauwgezet monitoren houdt de leerkracht een vinger aan de pols en kan er op tijd worden ingegrepen wanneer er achterstanden op lees-/spellinggebied dreigen te ontstaan. Hoe eerder er hulp wordt geboden, des te groter de kans dat het probleem beperkt blijft en des te kleiner de kans dat de zwakke lees- en spellingvaardigheden een negatieve invloed hebben op de algemene cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling.

Vermoeden van Dyslexie

Bij tegenvallende lees- en/of spellingprestaties kan de leerkracht vermoeden dat er sprake is van Dyslexie. Het blijft echter moeilijk om leerlingen met Dyslexie te onderscheiden van leerlingen met ernstige leesproblemen, omdat er sprake is van een glijdende schaal en dyslexie geen kwalitatief en kwantitatief nauw omgrensd verschijnsel is. Om het vermoeden te onderbouwen moet de hardnekkigheid van het probleem worden aangetoond. Deze hardnekkigheid moet blijken uit achterstand en didactische resistentie (Stichting Dyslexie Nederland, 2008).

Achterstand

Er wordt van significante achterstand gesproken als een leerling op woordniveau/spelling een niveau behaalt dat niet past bij zijn leeftijd en omstandigheden (stichting Dyslexie Nederland, 2008). Dit zijn over het algemeen leerlingen die zeer zwak scoren op bijvoorbeeld de DMT en spelling/PI dictee. Een score op E-niveau wordt als belangrijk, maar niet als doorslaggevend gezien.

In het kader van de "vergoedingsregeling Dyslexie" wordt echter alleen diagnostiek en behandeling van ernstige, enkelvoudige dyslexie vergoed. Voor deze regeling zijn strikte criteria opgesteld waar een leerling aan moet voldoen.

Didactische resistentie

Om didactische resistentie vast te kunnen stellen is informatie over de inhoud, frequentie en duur van de extra hulp noodzakelijk. Deze informatie staat gedetailleerd in het groepsplan of handelingsplan en wordt bewaard in een overzichtelijk dossier gedurende de periode dat de leerling op de basisschool zit. De didactische resistentie op het gebied van lezen/spellen kan worden vastgesteld door interventies te evalueren aan de hand van gestandaardiseerde toetsen en aanvullende observaties die nader beschreven staan in 'Protocol leesproblemen en Dyslexie'.

Elke interventie wordt voorafgegaan door en afgesloten met een toetsmoment.

Didactische resistentie kan pas worden aangetoond als een leerling gedurende een half jaar ten minste 60 minuten per week specifieke interventie heeft genoten.

Wanneer de aanpak op school onvoldoende leidt tot verbetering van de lees-/spellingprestaties van de leerling, wordt gesproken van didactische resistentie.

Zie voor kenmerken van effectieve aanpakken 'Protocol leesproblemen en Dyslexie'.

Doorgaande lijn

Reeds vanuit de intakegegevens wordt geselecteerd of er mogelijke aanwijzingen zijn waarom een nieuwe leerling extra ondersteuning nodig zou kunnen hebben op het gebied van lezen en/of spellen.

Hierbij worden aspecten bekeken als:

- Zijn er hardnekkige taal- of leerproblemen in de familie
- Heeft het kind lang gebrabbeld, sprak het voor anderen verstaanbaar? Begreep de ouder het kind?
- Is er in de thuissituatie sprake (geweest) van tweetaligheid? Wat is de hoofdtal thuis? Wanneer kwam het kind in aanmerking met de Nederlandse taal?
- Heeft het kind gehoorproblemen (gehad)?
- Heeft het kind logopedische behandeling (gehad)? Met welk doel?

Aan het eind van het schooljaar zorgt de leerkracht voor een goed overdracht naar de volgende groep. Dit wordt verwoord in het hulpplan dat voor de zomervakantie door de leerkracht wordt opgesteld.

Daarin geeft de leerkracht aan hoe de lees- en spellingontwikkeling is verlopen.

- In welke mate beheerst de leerling de deelvaardigheden?
- Welke strategieën gebruikt hij?
- Heeft de leerling extra instructie- en oefentijd (zorgniveau 2) gekregen?
- Is er bij de leerling een specifieke interventie (zorgniveau 3) ingezet?

Voor leerlingen die lees- en spellingbegeleiding hebben gehad, wordt het dossier van de leerling verder ingevuld: de toetscores worden overgenomen en de interventies en de effecten daarvan beschreven.

Het dossier gaat steeds mee naar het volgende schooljaar en wordt verder ingevuld door de betreffende leerkracht.

Het dossier is een middel om de doorgaande lijn in de begeleiding van zwakke lezers en spellers te bewerkstelligen.

Het biedt een overzicht met wat er allemaal met de leerling gedaan is, wat de effecten daarvan waren en wat de vervolgstappen waren.

Samen met de meerschools intern begeleider/ betrokken leesspecialist formuleert de leerkracht handelingsadviezen voor de leerkracht in het volgende schooljaar.

Vervolgens vindt er een leerlingbespreking plaats van de oude leerkracht met de nieuwe leerkracht waarin de punten uit de eindevaluatie mondeling worden toegelicht. Dit om een solide overgang naar de volgende groep te waarborgen.

Tevens vindt er een gesprek plaats met de ouders van leerlingen die het volgende schooljaar (weer) extra hulp krijgen.

Met een gedegen overdracht wordt de doorgaande lijn in zorg gewaarborgd: de leerkracht kan direct vanaf het begin van het schooljaar haar onderwijs laten aansluiten op het niveau en de interesses van de leerling, zonder opnieuw het wiel te hoeven uitvinden.

Bovendien komt de leerling op deze manier in de nieuwe groep terecht in een voor hem passende leeromgeving en krijgen de ouders te maken met een nieuwe leerkracht die op de hoogte is van de onderwijsbehoeften van hun kind.

Overgang PO-VO

Om een goede overdracht van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs te maken kan het nodig zijn om een aanvullend onderzoek naar dyslexie te doen.

Bij de start van groep 8 (eventueel aan het einde van groep 7) kan bekeken worden welke leerlingen eventueel in aanmerking komen voor een aanvullend onderzoek Dyslexie.

Bij deze leerlingen heeft het systematisch volgen en registreren al plaatsgevonden.

Er was al eerder een vermoeden van dyslexie op grond van achterstand en didactische resistentie.

Dit kan getoetst worden aan de hand van de checklist *indicatie dyslexie*.

Protocol Ernstige Reken- en Wiskundeproblemen en Dyscalculie

Momenteel is een werkgroep bezig met het uitwerken van het protocol ERWD. Als dit klaar is zal dit onderdeel toegevoegd worden aan dit document.

4.2.3 Sociale veiligheid

Kinderen horen zich op school veilig te kunnen ontwikkelen. Daarom zorgen we voor een veilige omgeving. Een omgeving zonder geweld, pesten en intimidatie, waarin de fysieke veiligheid van leerlingen gewaarborgd is en de kans op brand en ongelukken zo klein mogelijk is. Hiervoor heeft de stichting een veiligheidsbeleid opgesteld. Ook wordt er eens in de vier jaar een risico inventarisatie & evaluatie opgesteld. In de tevredenheidspeiling die eens in de vier jaar gehouden worden onder leerkrachten, ouders en leerlingen wordt gekeken naar de veiligheidsbeleving op school.

Op alle scholen wordt het sociaal-emotioneel functioneren van de leerlingen systematisch in kaart gebracht m.b.v. het volgsysteem Zien! Zien! geeft inzicht in de eventuele ondersteuningsvragen op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling en helpt de leerkracht de leerling beter te ondersteunen. Het biedt concrete handelingssuggesties voor de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

4.2.4 Protocol Medisch Handelen

Op school kunnen leerkrachten geconfronteerd worden met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook kunnen de ouders leerkrachten verzoeken om hun kinderen medicijnen toe te dienen die door een arts zijn voorgeschreven of het verrichten van medische handelingen.

Sinds de invoering van de wet BIG (Beroepen in de individuele gezondheidszorg) kunnen leerkrachten die medicijnen toedienen aan leerlingen zonder schriftelijke toestemming van de ouders/verzorgers, persoonlijk aansprakelijk gesteld worden voor eventuele gevolgen. Op onze school maken we hiervoor gebruik van het protocol medisch handelen. Dit is een protocol dat is vastgesteld op stichtingsniveau.

4.2.5 Leerlingen met een (meervoudige) lichamelijke handicap

Bij aanmelding van een leerling met een (meervoudige) lichamelijke handicap gaat de school met de ouders kijken of het mogelijk is om de leerling te plaatsen. Hierbij wordt gekeken naar de aard van de problematiek en naar de mogelijkheden van de school.

Hoofdstuk 5 Randvoorwaarden, mogelijkheden en grenzen

5.1 Doorgaande lijn in de zorg

Aan het eind van elk schooljaar vindt een groepsoverdracht plaats van de huidige leerkracht naar de volgende leerkracht. Zo vindt er een doorgaande lijn plaats in de ondersteuning van de leerling naar de volgende groep.

5.2 De rol van de ouders

Alle activiteiten die verband houden met de relatie tussen school en ouders laten zich uiteindelijk leiden door de gedachte: kinderen worden er beter van! Een actieve betrokkenheid op elkaar betekent investeren in elkaar, elkaar willen leren kennen. Meeleven ligt aan de basis van alle betrokkenheid en dat vooronderstelt contact, dialoog en communicatie. En als het goed is, groeit met al die contacten het vertrouwen in elkaar als partners. Het kind vaart daar wel bij.

Educatief partnerschap vraagt van de school een open, transparante en oprechte communicatie met ouders. En van ouders dat ze geïnteresseerd zijn in wat er op school gebeurt met hun kind, in de klas en in de school.

De groepsleerkracht houdt de ouders van de ontwikkeling van hun kind op de hoogte:

- tijdens de regelmatige contacten tussen de groepsleerkracht en ouders, waarvoor de leerkracht minimaal twee keer per jaar de ouders uitnodigt waarbij ouders o.a. de resultaten op de Cito in kunnen zien;
- naar aanleiding van een leerlingbespreking, waarin hun kind besproken is. De groepsleerkracht meldt de ouders mondeling, wat het team heeft geconcludeerd;
- bij het opstellen van een doorstroomprofiel, dat de groepsleerkracht in nauw overleg met de ouders en met de intern begeleider opstelt;
- als het schoolteam externe deskundigen in wil schakelen, vraagt de groepsleerkracht de ouders om toestemming (er wordt schriftelijke toestemming gevraagd als de externe deskundige daadwerkelijk contact heeft met het kind);
- als het schoolteam de ouders adviseert om hun kind aan te melden bij het speciaal basisonderwijs verzoekt het de ouders een aanmeldingsformulier voor de PCL in te vullen.

5.3 De mogelijkheden van de school

De school probeert om zo goed mogelijk aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van de leerling te voldoen.

Wat kunnen we als school bieden aan leerlingen die specifieke onderwijsbehoeftes hebben?

- tegemoet komen door te differentiëren in de instructie. Binnen elke groep is de instructie per ontwikkelingsgebied beperkt tot drie niveaus. De groepsleerkracht differentieert de instructie binnen de groep via verlengde instructie;
- een aangepast programma: verminderen van hoeveelheid werk/lager niveau. Dit vereist wel een bepaalde mate van zelfstandigheid van de betreffende leerling.
- een langer verblijf in een bepaalde groep (een jaar doubleren);
- tussentijdse terugplaatsing;

5.4 De grenzen van de school

De school streeft er naar de zorg voor leerlingen, waaronder mogelijk ook leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, op een verantwoorde wijze gestalte te geven. Er kunnen zich echter ook situaties voordoen, waarin de grenzen aan de ondersteuning voor leerlingen worden bereikt. Factoren die meewegen in de afweging of de school de ondersteuning kan bieden om in de onderwijsbehoefte van een leerling te voldoen zijn o.a.:

- de huisvestingscapaciteit en organisatie van de school;

Te denken valt o.a. ook aan de grootte van de groep, een homogene of combinatiegroep, het aantal leerlingen in de groep met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften (bijv. m.b.t. gedrag, individuele leerlijn enz.), het aantal instructiegroepen enz.

- de draagkracht van de leerkracht/het team;

Indien het onderwijs aan de leerling een zodanig beslag legt op de tijd en de aandacht van de leerkracht, dat daardoor de tijd en de aandacht voor de overige leerlingen in de groep onvoldoende of in het geheel niet kan worden geboden, dan is voor de school de grens bereikt (bijvoorbeeld bij permanente hulp bij toiletbezoek, verschooning, getild moeten worden, hulp bij eten en/of drinken).

- de mogelijkheden van de school, bijvoorbeeld onderwijskundige zorg, menskracht, expertise, begeleiding, middelen;

Hierbij kunt u denken aan beschikbare tijd en mogelijkheden van leerkrachten voor overleg met alle betrokken partijen; het aantal extra leerlijnen en handelingsplannen die gemanaged kunnen worden; de aanwezige voorzieningen voor lichamelijke zorg; de aanwezige voorzieningen voor bijvoorbeeld dove of slechthorende leerlingen; de aard en de ernst van de handicap en de hulpvraag van de leerling;

- de mogelijkheden van de leerling;

Als een leerling een zodanige verzorging of behandeling vraagt dat daardoor zowel de zorg en de behandeling voor het desbetreffende leerling als het onderwijs aan de betreffende leerling onvoldoende tot zijn recht kan komen, dan is voor de school de grens bereikt. De leerbaarheid (en het IQ) van een leerling moet zodanig zijn, dat hij of zij het reguliere onderwijsaanbod helemaal of grotendeels kan verwerken (groep 6 niveau). De leerling dient zich aan de groeps- en schoolregels te kunnen houden en om zelfstandig te werken.

- de rust en veiligheid van alle leerlingen en personeelsleden in de school.

Indien een leerling ernstige gedragsproblemen heeft, die leiden tot een ernstige verstoring van de rust en de veiligheid van het kind zelf, de andere kinderen in de groep evenals van het personeel, dan is een grens bereikt.

- Ouders en school kunnen goed samenwerken en volgen binnen hun mogelijkheden elkaars adviezen op.

De school gebruikt het voorwaardelijk kader om een verantwoorde afweging te maken over de toelating van een leerling die meer ondersteuning behoeft dan een "gemiddelde" leerling.

In het toelatingsbeleid van de stichting worden de kaders en criteria beschreven van de aanname van leerlingen. De school onderzoekt op basis daarvan welke mogelijkheden de school heeft en welke ondersteuningsmogelijkheden geboden kunnen worden en door wie (en of dit eventueel aangevuld kan worden m.b.v. middelen uit een 'rugzakje'.

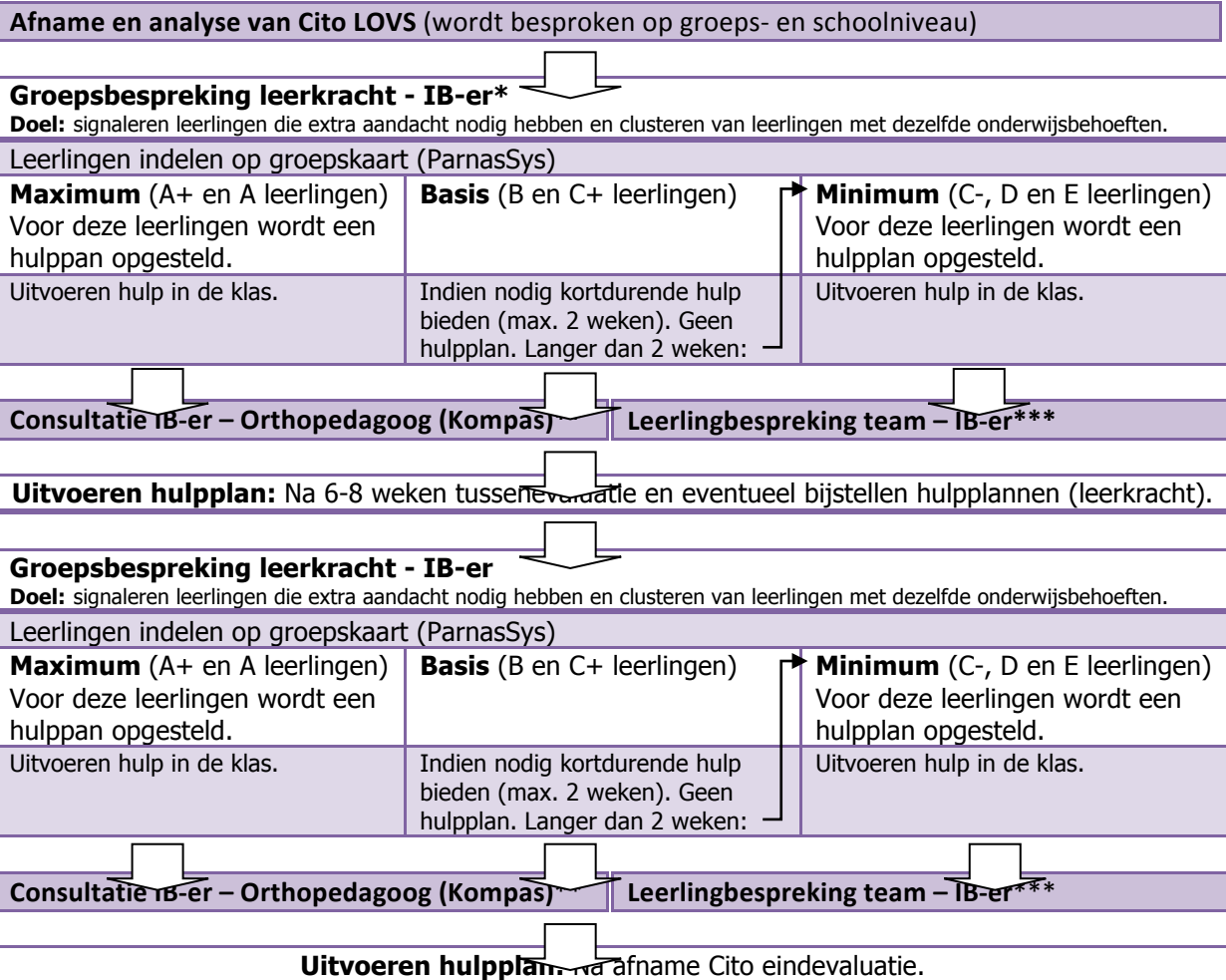
Bovenstaande overwegingen vinden plaats voordat tot plaatsing wordt overgegaan of voordat tot aanmelding bij de PCL wordt overgegaan (in geval van een ingeschreven leerling). Het besluit wordt door directie en MIB-er genomen, waarvan verslag wordt gemaakt. Hierin wordt opgenomen dat elk jaar met de ouders wordt bekeken en beslist of het kind nog een jaar kan blijven. Het verslag moet door de ouders worden ondertekend.

Bijlage 1: Relatie van het handboek met andere documenten

Wat?	Te vinden in:
<ul style="list-style-type: none"> • Schoolgegevens 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemingsplan
<ul style="list-style-type: none"> • Schoolspecifieke gegevens behorende bij het handboek Onderwijsondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> • Als losse bijlage toegevoegd bij het Handboek Onderwijsondersteuning
<ul style="list-style-type: none"> • Formatiegegevens (naam directeur, intern begeleider, leerkrachten, groepsverdeling, teamleden) 	<ul style="list-style-type: none"> • Schoolgids • Bijlage bij het Handboek Onderwijsondersteuning
<ul style="list-style-type: none"> • Scholing team/ leerkrachten/ intern begeleider/ directeur 	<ul style="list-style-type: none"> • Schooljaarplan/ Ondernemingsplan
<ul style="list-style-type: none"> • Gehanteerde methodes in de school 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemingsplan • Toegevoegde bijlage bij Handboek Onderwijsondersteuning
<ul style="list-style-type: none"> • Procedure bij aanmelding (toelatingsbeleid) • Beleid schorsing/verwijdering 	<ul style="list-style-type: none"> • Schoolgids
<ul style="list-style-type: none"> • Taakomschrijving van de directeur, intern begeleider en leerkracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Website SKOD/Fidarda portaal
<ul style="list-style-type: none"> • Theoretische achtergronden 	<ul style="list-style-type: none"> • Praktische handvatten voor het taal- en rekenonderwijs zijn te vinden op www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl. • De rubriek 'implementatiekoffer' bevat alle informatie en handreikingen die in het kader van de Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs worden ontwikkeld om het onderwijs in de basisvaardigheden te verbeteren.
<p>Formulieren en protocollen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zorg & Borg kalender ▪ Protocol klassenmanagement ▪ Protocol afname Cito LOVS toetsen ▪ Toetskalender ▪ Protocol dyslexie ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> • MIB-brin

Bijlage 2: Overzicht interne- en externe zorgstructuur

Er wordt op school gewerkt met vier handelingsperiodes. Hieronder worden twee handelingsperiodes beschreven. Zoals ook in het schema te zien is, worden deze een keer herhaald.

* Er zijn 4 keer per schooljaar groepsbesprekingen. Uit de groepsbespreking komen leerlingen naar voren die aangemeld worden voor een leerlingenbespreking. Zie ook protocol groeps- en leerlingenbesprekingen.

** Minimaal 3 keer per schooljaar zijn er consultaties (CLB) tussen de IB-er en een orthopedagoog van Kompas.

*** Er zijn vier leerlingenbesprekingen (ELB) per schooljaar. Zie ook protocol groeps- en leerlingenbesprekingen.

N.B.!! Een leerling kan pas aangemeld worden voor onderzoek wanneer er twee handelingsperiodes zijn doorlopen. Uit de evaluatie moet duidelijk blijken dat de geboden hulp voor deze leerling ontoereikend is. Daarnaast is de leerling besproken in de leerlingenbespreking en is er toestemming van de ouders.